

NAAR EEN BETERE BESCHERMING VAN BELANGRIJKE VOGELGEBIEDEN

Klaas van Dijk

Midden juni is een nieuw rapport van Vogelbescherming uitgekomen met een recente lijst van alle Belangrijke Vogelgebieden in Nederland. Friesland is goed vertegenwoordigd: 26 Belangrijke Vogelgebieden liggen in onze provincie. Één van de conclusies van het rapport is, dat veel gebieden nog niet of onvoldoende beschermd worden. Om het behoud van de Belangrijke Vogelgebieden beter te waarborgen, wordt een alarmeringsnetwerk opgesteld zodat knelpunten en ernstige bedreigingen vroegtijdig gesignaleerd kunnen worden.

de vogelrichtlijn, speciale beschermingszones en wetlands

Veel vogelsoorten concentreren zich gedurende een deel van het jaar in bepaalde gebieden. Denk bijvoorbeeld aan broedkolonies van sterns en Lepelaars of aan overwinteringsgebieden van zwanen, ganzen en steltlopers. Doordat deze vogelsoorten hier in grote dichtheden voorkomen, zijn ze extra kwetsbaar voor aantasting van hun leefgebieden. Tegelijk biedt het echter de kans om met gebiedsgerichte beschermingsmaatregelen resultaten te boeken.

Het idee van 'Belangrijke Vogelgebieden' vindt haar oorsprong in twee internationale overeenkomsten: de Wetland Conventie en de Vogelrichtlijn van de Europese Unie. Beide overeenkomsten zijn van groot belang voor een passende bescherming van deze gebieden. De Wetland Conventie (ook wel Ramsar Conventie genoemd) is een overeenkomst op wereldschaal voor het vaststellen van de betekenis van waterrijke gebieden (wetlands) voor watervogels. Van de criteria die daarbij gehanteerd worden, is voor vogels vooral de 1%-drempel van belang. Dit criterium houdt in, dat een wetland waar geregeld minimaal 1% van de totale geografische populatie van een watervogelsoort verblijft, als *internationaal belangrijk wetland* moet worden beschouwd. Nederland is één van de ondertekenaars van deze Conventie en verplicht zich hiermee een lijst van internationaal belangrijke wetlands aan te leggen en de aangemelde gebieden ook naar behoren te beschermen.

De Vogelrichtlijn voor de bescherming van vogels en hun leefgebieden in de Europese Unie is in 1981 van kracht geworden en bevat onder meer de verplichting om *speciale beschermingszones* in te stellen voor soorten

die in bijlage 1 van de Vogelrichtlijn voorkomen. De betreffende bijlage bevat een lijst van broed- en trekvogelsoorten die op het grondgebied van de Europese Unie als bedreigd, zeldzaam en/of kwetsbaar worden beschouwd, bijvoorbeeld Lepelaar, Kleine Zwaan, Brandgans, Bruine Kiekendief, Kluut, alle sterns en Zwarte Specht. Criteria voor de selectie van deze speciale beschermingszones zijn: de al genoemde 1%-drempel en het criterium dat een gebied tot één van de vijf belangrijkste gebieden in een regio (in dit geval Nederland) behoort voor een soort uit bijlage 1 van de Vogelrichtlijn.

actueel overzicht

Een actueel overzicht van Belangrijke Vogelgebieden en van de vogelsoorten die zich er ophouden, is dan ook een onmisbaar basisdocument voor een goede bescherming van deze gebieden. Kortgeleden heeft Vogelbescher-

ming een rapport uitgegeven met daarin een herziene Lijst van Belangrijke Vogelgebieden in Nederland (van den Tempel & Osieck 1994). Deze lijst is gebaseerd op de meest recente criteria en op vogelgegevens uit de periode 1987-1991. Een overzicht van de Belangrijke Vogelgebieden in Friesland wordt gepresenteerd in tabel 1. Veel Friese gegevens zijn ontleend aan tellingen van actieve FFF-ers en SOVON-medewerkers en aan een recent rapport over de betekenis van de Friese binnenwateren voor pleisterende watervogels (Altenburg e.a. 1992). In de tabel staan 26 gebieden in Friesland die zich kwalificeren als '*speciale beschermingszone*' voor de Vogelrichtlijn, waarvan 24 zich tevens kwalificeren als '*wetland van internationale betekenis*' onder de Wetland Conventie. Bijna een kwart van alle Belangrijke Vogelgebieden in Nederland liggen in Friesland. Geen andere provincie heeft zoveel Belangrijke

Smientenwolken

foto Lubbert Boersma

Vogelgebieden binnen haar grenzen, hetgeen een duidelijke illustratie is van de vogelrijkdom van Friesland.

betere bescherming

Alle Belangrijke Vogelgebieden zijn van meer dan nationale betekenis en verdienen maximale bescherming tegen mogelijke negatieve invloeden. Ze zouden bijvoorbeeld met voorrang aangewezen moeten worden onder de Natuurbeschermingswet. Schokkend is dan ook de bevinding dat tot op heden voor minder dan de helft van alle Nederlandse Belangrijke Vogelgebieden een dergelijke formele bescherming is gerealiseerd, waarbij bovendien dikwijls slechts een deel van het betreffende gebied onder de Natuurbeschermingswet valt. Friesland scoort nog niet eens zo slecht: 14 van de 26 gebieden vallen geheel of gedeeltelijk onder de Natuurbeschermingswet. Daarnaast zijn elf gebieden aangewezen als *speciale beschermingszone*, al deze elf gebieden staan ook op de Lijst van *wetlands van internationale betekenis*. Drie voor vogels uiterst belangrijke gebieden in Friesland, de Waddenzee (inclusief alle randgebieden), de Friese IJsselmeerkust en de Âlde Feanen, zijn hierdoor formeel redelijk beschermd, hoewel bijvoorbeeld de recente windmolenplannen aantonen dat er nog wel het één en ander schort aan deze formele bescherming. Daarentegen is het opvallend dat tien Belangrijke Vogelgebieden uit het binnenland van Friesland noch onder de Natuurbeschermingswet vallen, noch zijn aangewezen als *speciale beschermingszone*.

Om te voorkomen dat de huidige betekenis van de Belangrijke Vogelgebieden nog verder worden aangetast, zijn Vogelbescherming en het Wereld Natuur Fonds een samenwerkingsverband aangegaan met als doel het behoud van de Nederlandse wetlands beter te waarborgen. De landelijk coördinator van dit project is Rita van den Tempel. Het project houdt onder andere in dat er een alarmeringsnetwerk wordt opgesteld voor alle wetlands, zodat knelpunten en ernstige bedreigingen vroegtijdig signaleerd worden. Voor elk wetland zal een zogenaamde "wetlandwacht" gezocht worden, vrijwilligers die ter plaatse goed bekend zijn en die in staat zijn om de ontwikkelingen in en rond het wetland op de voet te volgen en te

melden. Op grond van hun rapportage en andere informatie zullen Vogelbescherming en het WNF jaarlijks een rapport samenstellen: 'De toestand van de Nederlandse Wetlands'. In dit rapport zullen de belangrijkste negatieve en positieve ontwikkelingen in de Nederlandse wetlands worden samengevat en kunnen bijvoorbeeld conclusies worden getrokken ten aanzien van problemen en bedreigingen die op landelijke schaal in verschillende gebieden tegelijk blijken te spelen.

Om tot een optimaal resultaat te komen zal nauw worden samengewerkt met regionale en lokale natuur- en milieuorganisaties zoals de FFF, de Waddenvereniging en de terreinbeheerders. De wetlandwachten voor de 24 Friese gebieden zullen dan ook in nauwe samenwerking met on-

der andere de FFF en SOVON-Friesland benaderd worden. Verder is het vanzelfsprekend niet de bedoeling, dat Vogelbescherming dingen gaat doen die al door anderen worden gedaan. Wel kan specifieke deskundigheid van Vogelbescherming op het gebied van vogels en hun leefgebieden een belangrijke bijdrage leveren, kunnen acties naar een landelijk niveau worden getild en kunnen acties waarvan het minder voor de hand ligt dat terreinbeheerders in het geweer komen, door Vogelbescherming worden opgepakt.

Voor meer informatie kun je bellen naar onderstaand adres.

gebied	NB-wet	Wetland	SPA
Waddenzee	X	X	X
Vlieland	X	X	X
Griend	X	X	X
Terschelling, Boschplaat	X	X	X
Terschelling, duinen & Noordvaarder	.	X	X
Ameland	X	X	X
Engelsmanplaat	X	X	X
Schiermonnikoog	X	X	X
Friese Waddenkust	X	X	X
Lauwersmeer	X	.	.
IJsselmeer	X	.	.
Makkumerwaard & Kooiwaard	X	.	.
Workumerwaard	X	.	.
Steile Bank & Mokkebank	X	.	.
Âlde Feanen	X	X	X
Deelen	.	X	X
Groote Wielen	.	.	.
van Oordt's Mersken	.	.	.
Sneekmeer & Goëgarijsterpoelen	.	.	.
Terkaplesterpoelen	.	.	.
Witte en Zwarte Brekken	.	.	.
Oudegaasterbrekken	.	.	.
Fluessen, Vogelhoek & Morra	.	.	.
Rottige Meente	.	.	.
Fochteloërveen	.	.	.
Drents-Friese Wold	.	.	.

Tabel 1. Lijst van Belangrijke Vogelgebieden in Friesland. Met X is aangegeven of het gebied, geheel of gedeeltelijk onder de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) valt en/of is aangemeld op de lijst van *internationaal belangrijke wetlands* volgens de Wetland Conventie (Wetland) en/of is aangewezen als *speciale beschermingszone* onder de Vogelrichtlijn (SPA = Special Protection Area), stand 1 juni 1995;

literatuur

Altenburg W, W.S. van der Veen & E. Wymenga 1992. Een verkennend onderzoek naar de betekenis van de Friese binnenwateren voor pleisterende watervogels. A&W-rapport 38. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

van den Tempel R. & E.R. Osieck 1994. Belangrijke Vogelgebieden in Nederland. Technisch Rapport 13. Vogelbescherming, Zeist (dit rapport kan besteld worden door overmaking van f 20,= op giro 75775 t.n.v. Vogelbescherming in Zeist).

Klaas van Dijk, regioconsulent Vogelbescherming, Postbus 1020, 9701 BA Groningen, telefoon 050-3130800 (kantoor) of 050-3182924 (thuis).

Wetlands, van levensbelang voor vogels

foto Dick Goslinga